

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**KENT ÇARŞI YÖNETİMİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/21781
Karar Tarihi : 23/11/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Raportör : Selçuk KILIÇ
Başvurucu : Kent Çarşı Yönetimi
Vekili : Av. Orhan ÇAKIROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, itirazın iptali talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/6/2019 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekilde ilgili olaylar özetle şöyledir:
7. Başvurucu aleyhine 15/11/2013 tarihinde itirazın iptali talebiyle dava açılmıştır. İstanbul Anadolu 10. Asliye Ticaret Mahkemesince 16/11/2013 tarihinde mahkemenin görevsizliğine karar verilmiş ve kararın kesinleşmesi üzerine dava dosyası nöbetçi İstanbul Anadolu Tüketici Mahkemesine gönderilmiştir.

8. Uyuşmazlığı inceleyen İstanbul Anadolu 4. Tüketici Mahkemesi 18/7/2017 tarihinde mahkemenin görevsizliği nedeniyle davanın usulden reddine ve Mahkemeleri ile İstanbul Anadolu 10. Asliye Ticaret Mahkemesi arasında olumsuz görev uyuşmazlığı çıktığından merci tayini için dosyanın İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesine (Bölge Adliye Mahkemesi) gönderilmesine karar vermiştir.

9. Bölge Adliye Mahkemesinin 22/11/2017 tarihli merci tayini kararı üzerine dosyayı inceleyen İstanbul Anadolu 1. Asliye Ticaret Mahkemesince (Mahkeme) 4/3/2019 tarihinde, davacının 15/11/2018 tarihli duruşmada hazır bulunmaması ve mazeretini belgelendirmemesi nedeniyle dosyanın işlemden kaldırılmasına karşın aradan geçen üç aylık sürede davanın davacı tarafça yenilenmediği gerekçesiyle açılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Tarafların istinaf etmemesi üzerine karar 8/7/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Mahkeme ilamına ilişkin olarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede, yargılama sürecinde vekil olarak görev yapan ve bireysel başvuruda da vekil olarak başvurucuyu temsil eden başvurucunun avukatı Orhan Çakıroğlu'nun ilgili kararı 13/5/2019 tarihinde saat 14.12.24'te açarak okuduğu tespit edilmiştir.

11. Mahkeme kararının 19/6/2019 tarihinde tebliği üzerine başvurucu aynı tarihte bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 23/11/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuranın, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Hakkı bir mazeret nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler..."

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuranın, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

16. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekir (*Deniz Baykal*, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). Otuz günlük süreye ilişkin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır.

17. Bireysel başvurunun süre koşuluna bağlanmasıyla hukuki istikrarın sağlanması hedeflenmektedir. Dolayısıyla anayasal bir hak arama yolu olan bireysel başvurunun yapılması için belirli sürelerin öngörülmesi hukuki istikrar ilkesinin bir gereğidir ve bu süre -bireysel başvuru yapılmasını imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- bireysel başvuru hakkına aykırılık oluşturmaz.

18. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İktidâr'ın 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak *başvuru yollarının tüketildiği* tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin *nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih* olarak anlaşılması gerekir (*A. C. ve diğeri* [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

19. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (*Mehmet Ali Kurtuldu*, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda *dosyadan suret alınması* gibi hâllerde başvurunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvurucuların nihai kararın gerekçesini *öğrendiklerini beyan ettikleri tarih* de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (*İlyaz Türedi*, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

20. Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (*Ögeday Akın*, B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38).

21. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, henüz avukatına tebliğ edilmemiş olmakla birlikte nihai karar olan gerekçeli Yargıtay ilamının ilk derece mahkemesine ulaştığı, başvurunun avukatının ise bireysel başvuru formunda bu karardan haberdar olduklarını belirttiği tarihten daha önce ilk derece mahkemesine söz konusu ilamın tebliğe çıkarılması için birden fazla talepte bulunduğu anlaşıldığı bir bireysel başvuruda, başvuru süresinin avukatın ilk yazılı talep tarihinden itibaren işlemeye başladığını kabul etmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, gerekçeli nihai karar ilk derece mahkemesine ulaştığından başvurunun haberdar olduğu ve bu durumda UYAP Avukat Bilgi Sistemi'ni kullandığı görülen başvuru vekilinin nihai karar sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunduğu konusunda şüphe olmadığını ifade etmiştir (*Suat Bircan* [GK], B. No: 2014/16800, 1/12/2016, §§ 25-27).

22. UYAP, kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ihtiyaç duymaları hâlinde hızlı ve kolay şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Her türlü bilgi ve

belge alışverişi de UYAP üzerinden elektronik ortamda ve anlık denebilecek kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir (Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 26).

23. Yargı sisteminin parçası olarak avukatlar, sistemde vekâleti bulunan dava dosyalarını internet üzerinden UYAP'tan yararlanarak inceleyebilmekte; bu dosyalardan suret alabilmekte, elektronik imza ile sistemdeki dava dosyalarına evrak ekleyebilmekte, yeni dava dosyası açabilmekte ve harç ödeyebilmektedir. Ayrıca nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği durumlarda başvuru avukatları bu sistemi kullanmak suretiyle nihai kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânını da elde etmektedir (Hüseyin Aşkan, § 27).

24. Tüm bu işlemler yapılırken bilgi ve belgelerin son hâli, değişmez ve güvenli bir şekilde veri tabanında saklanmakta ve belgeler üzerinde yapılan işlemler UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alınmaktadır. Evrak işlem kütüğü, evrak üzerinde yapılan işlemleri (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına almaktadır. Kayıt altına alınan evrak üzerindeki işlemleri yapan şahsın adı soyadı, sıfatı, birimi, yapılan işlemin niteliği, tarih ve saati sistemde saklanmaktadır (Hüseyin Aşkan, § 28).

25. Yargılama sürecinde mahkeme ilamına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede de ilgili kararı başvuru avukatı Orhan Çakıroğlu'nun 13/5/2019 tarihinde saat 14.12.24'te açarak okuduğu tespit edilmiş ve buna ilişkin ekran çıktısı alınıp dosya arasına konulmuştur. Dolayısıyla bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlatılması gerekir.

26. Somut olayda mahkeme ilamının başvuru avukatı tarafından UYAP üzerinden okunduğu, bu kapsamda 13/5/2019 tarihinde bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan haberdar olduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 13/5/2019 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağını kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

27. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 13/5/2019 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvuru otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra, 19/6/2019 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 23/11/2021 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2019/21781 esas sayılı dosyada çoğunluk başvuruçunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Aşağıda açıkladığım sebeplerle kabul edilebilirlik yönünden bu karara katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. Başvurucu aleyhine 15/11/2013 tarihinde itirazın iptali davası açılmıştır. İstanbul Anadolu 10. Asliye Ticaret Mahkemesince 16/11/2013 tarihinde görevsizlik kararı verilerek dosya Nöbetçi Tüketici Mahkemesine gönderilmiştir. İstanbul Anadolu 4. Tüketici Mahkemesi tarafından 18/07/2017 tarihinde görevsizlik nedeniyle ret kararı verilmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesinin merci tayin kararı üzerine dosyayı inceleyen İstanbul Anadolu 1. Asliye Ticaret Mahkemesince işlem den kaldırılan dosyanın yenilenmemesi üzerine açılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Bu karar İstinaf edilmeden 8/7/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi Raportörlüğünce Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) yapılan incelemede başvuru vekilinin kararı 13/05/2019 günü açarak okuduğu tespit edilmiştir.

5. Sayın çoğunluk otuz günlük başvuru süresini bu tarih itibarıyla başlatarak süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

6. 6216 sayılı kanunun 47. Maddesinde "bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazeret nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler..." Mahkeme iç tüzüğü'nün 64. Maddesinde de "Bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde yapılması gerekir."

7. Yukarıda özetlenen her iki hükümden de anlaşılacağı üzere bireysel başvurunun ön şartlarından biri otuz günlük süredir. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekmektedir. Sayın çoğunlukla aynı düşülen husus sürenin başlangıç tarihi ve her iki hükümün yorumlanmasına ilişkindir.

8. Tebligat bütün hukuk sistemlerinde önemlidir. Doğurduğu hukuki sonuçlar itibarıyla de birçok kanunda düzenlenmiştir. Esasen usul kanunlarında düzenlenmiştir. Mahkeme iç tüzüğü ve mahkemenin kuruluş kanunundaki hükümde bütüncül yorum gereği tebligat hükmünün genel ilkeleri usul kanunundaki düzenlemeler çerçevesinde yorumlanmalı ve uygulanmalıdır.

9. Tebligat, tebligata yetkili organın; hukuki işlemlerden muhatapı haberdar etmek için o işlemin muhatabına belli usuller çerçevesinde bildirim yapılmasıdır. Tebligatın asıl amacı hukuki işlem den etkilenecek kimseye bu durumun bildirilmesidir. Tebligata çoğu

zaman hukuki sonuçlar bağlandığı için bu bildirim basit bir bildirim değildir. Bildirimin yürürlükteki düzenlemelere uygun olarak yapılması ve bu bildirim yapıldığının belgelendirilmesi gerekmektedir. Tebligatın muhatap açısından sonuç doğurması hukuk düzeni açısından sonuç doğurabilmesi için hem bilgilendirme hem de belgelendirilme amacı güdüldür. Tebligat yargısal bir faaliyete ilişkin olabileceği gibi idari ve mali de olabilir. Tebligat hukuki dinlenilme hakkı adil yargılanma hakları açısından doğrudan ilişkili olduğu için tebligatın usulüne uygun olarak yapılması önemlidir. Tebligatın usulüne uygun yapılmamış olması anayasada korunmuş temel hakların ihlali anlamına da gelebilecektir. Bir kimse söz konusu işlemde uygun şekilde bilgilendirilmezse bu bilgilendirilmeye bağlı olarak kanunun bağladığı sonuçlar da gerçekleşmeyecektir. Tebligat ile ilgili düzenlemelerin açık, anlaşılır, yerine getirilebilir, belgelenebilir nitelikte olması gerekmektedir.

10. Tebligatın temel amaçlarından birisi hakkında yargısal işlem tesis edilen şahsın işlemde ve sonucundan usulüne uygun bir şekilde haberdar edilmesidir. Bu durum her şeyden önce adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Tebligat adli, idari ve hukuki işlemlerin yetkili organlarca kanunun öngördüğü esaslar dahilinde yazı, ilan veya elektronik olarak muhataba bildirilmesi, bu bildirim belgelendirilmesi işlemi olarak da tanımlanabilir. Müessese bu haliyle hukuki güvenlik ilkesine de hizmet etmektedir. Hukuki güvenlik ilkesi öngörülebilirlik unsuru açısından kişilerin tüm işlem ve eylemlerinde devlete güven duymasını devletin de bu güven duygusunu olumsuz etkileyen yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Bireylerin hangi somut eylem ve olguya hangi hukuki sonucun bağlandığını bilebilmesi bu bağlamda önem arz eder. Demokratik ülkelerde hukukun üstünlüğünü görünüm biçimlerinden birisi olarak kabul edilen hukuki belirlilik ve kesinliğin tesisi mahkeme kararlarına karşı gerçekleştirilecek bireysel başvuru sürecinde sürelerin başlangıcı noktasında farklı uygulamalarında önüne geçilmesini gerektirir. Medeni yargıda sürelerin taraflara tebliğ tarihinden veya kanunda öngörülen hallerde tefhim tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı hukuk muhakemeleri kanununda açıkça düzenlenmiştir. Tebligat kanunu da usulüne uygun bir tebliğin varlığını süreler bakımından aramaktadır.

11. Hukuk sistemimiz de bazı hallerde öğrenmeden itibaren bu sürelerin başlayacağı düzenlenmiştir. Ancak bu durumlar genellikle ilgili işlemde muhatabın haberdar olmasını arızilik ve tesadüfilik içerdikleri hallerdir. Bireysel başvuru açısından başvuru yolu öngörülen hallerde sürenin başlangıcı anı açısından öğrenmeye ilişkin ayrıca bir düzenleme yer almamaktadır. 6216 sayılı kanunun 47. Maddesinde ifade edildiği üzere bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

12. Tebliğ öncesi uyarı üzerinden karara ulaşma imkanı varlığı gerekçe gösterilerek burada yer alan kayıtlar çerçevesinde başvuru süresinin geçmiş sayılması kişilerin mahkemeye erişim hakkını orantısız bir şekilde sınırlamaktadır.

13. Bireysel başvuruda bulunmak isteyen bireyler sürenin tebligat ile başlayacağına ilişkin güven çerçevesinde mahkemenin bu uygulaması nedeniyle ayrıca mağduriyet yaşamaktadırlar. Uyaptan karara erişmek suretiyle sürenin başlayacağını kişinin bilebilmesi bireysel başvuruda bulunacak bir kişiden beklenemez. Mahkememizce sürenin başlaması için tebligata ilişkin genel esaslardan ayrılarak öğrenme kavramına indirgemek yorum yoluyla sınırlandırma yapmak olur. Anayasa Mahkemesince öğrenme gibi, belgelendirilme imkanı olmayan şeffaf ve denetlenebilir niteliği olmayan arzi ve tesadüfi bir kavramın tercih edilmesi her bir dosya açısından da başka sorunlar yaratabilir. Bu nedenle sürenin başlangıcı için kullanılacak kriterin belgelendirilebilir bir kriter olması gerekir. Bu sebeple de sürenin

başlangıcında hukuk sistemimizde kullanılan ve oturmuş tebligat sisteminin esas alınması sürenin de tebliğ ile başlaması gerekmektedir.

14. Anayasa Mahkemesince SEGBİS üzerinden alınan savunmalar mahkeme önüne geldiğinde şartları oluşmuşsa sistem üzerinden savunma yapılmasını adil yargılama hakkı kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkının ihlali olarak görmüştür. Mahkemenin çoğunluğu kararlarıyla UYAP ve SEGBİS sistemini duruşma salonunun bir parçası olarak görmemiştir. Bireysel başvuruya konu bu karar ve buna benzer kararlar ile UYAP sistemi üzerinden öğrenmeyi esas alması esasen UYAP sistemini duruşma salonunu bir parçası olarak gördüğü sonucunu da doğurabilecektir. Bu şekilde farklı yaklaşımlar mahkemenin bir sisteme bakışı açısından da çelişkiye neden olabilecektir.

15. Anayasa Mahkemesince UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden resen inceleme yaptığını duyurduğu karar 21/07/2021 tarihli Hüseyin AŞKAN kararıdır. Mahkeme uygulamasını bu tarihten önceki başvurulara da teşmil etmektedir. Bu şekildeki bir uygulama öngörülebilirlik ve etkili başvuru hakkı ile bağdaşmamaktadır.

16. Anayasa Mahkemesince otuz günlük sürenin başlangıç tarihi olarak; hukuki güvenlik ilkesi, etkili başvuru hakkı kapsamında tebligat hukukunun bütüncül yorum yoluyla yorumlanarak belgelendirilebilen bir tebligat işlemi sonucu başlatması gerekmektedir.

17. Belirtilen nedenlerle başvuru hakkının makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilerek esaslanarak görüşülmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun düşüncesine katılmadım.

Üyc
Selahaddin MENTEŞ